

Received: 1 March 2025

Revised: 20 March 2025

Accepted: 20 March 2025

SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT APPROACHES FOLLOWING THE ROYAL TRAIL OF KING MONGKUT IN PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

Vinaithorn BONGBUT¹, Seri WONGMONTHA¹, Jusana TECHAKANA² and Nuttharin PARIWONGKHUNTORN^{1*}

1 University of Phayao, Thailand; 65160244@up.ac.th (V. B.); seri.wo@up.ac.th (S. W.);
nuttharin.pa@up.ac.th (N. P.) (Corresponding Author)

2 King Mongkut's University of Technology Northern Bangkok, Thailand; jusana.t@fba.kmutnb.ac.th

Handling Editor:

Professor Dr.Duangduen BHANTHUMNAVIN National Institute of Development Administration, Thailand
(This article belongs to the Theme 1: Humanities & Social Sciences for Sustainability)

Reviewers:

1) Professor Dr.Chanathat BOONRATTANAKITTIBHUMI	European International University, France
2) Assistant Professor Dr.Samanan RATTANASIRIVILAI	Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand
3) Dr.Nutnapha LEKHAWICHIT	Yala Rajabhat University, Thailand

Abstract

This article presents the results of a qualitative study to develop models and approaches for promoting tourism following the royal trail of King Mongkut in Prachuap Khiri Khan Province. It emphasizes the integration of historical, cultural, and natural tourist attractions. SWOT and TOWS Matrix analyses aid in formulating appropriate development strategies. The KM-SD (King Mongkut Sustainable Development Model) was developed from the application of the BCG Model, HPSKMTBB Inclusive Model, and LAMIC Model in conjunction with the OTOP Nawatwithi and Bawon concepts. The study highlights the potential of tourist attractions to generate income for communities and promote cultural heritage conservation. Development strategies emphasize community participation, sustainable resource use, and creating valuable experiences for tourists. This study is useful for planning sustainable tourism development in areas of historical and cultural significance.

Keywords: Sustainable Tourism, Heritage Tourism, Prachuap Khiri Khan, Royal Trail Tourism

Citation Information: Bongbut, V., Wongmontha, S., Techakana, J., & Pariwongkhuntorn, N. (2025). Sustainable Tourism Development Approaches Following the Royal Trail of King Mongkut in Prachuap Khiri Khan Province. *Thai Interdisciplinary and Sustainability Review*, 14(1), Article 33. <https://doi.org/10.14456/tisr.2025.33>

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามรอยพระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วินัยธร บงศ์บุตร¹, เสรี วงษ์มณฑา¹, ชุชนะ เตชะคณา² และ ณัฐรินทร์ ปรีวงศ์กุลธร^{1*}

1 มหาวิทยาลัยพะเยา; 65160244@up.ac.th (วินัยธร); seri.wo@up.ac.th (เสรี); nuttharin.pa@up.ac.th (ณัฐรินทร์) (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

2 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ; jusana.t@fba.kmutnb.ac.th

บรรณาธิการผู้รับผิดชอบบทความ:

ศาสตราจารย์ ดร.ดุจเดือน พันธ์มนาวิน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

(บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของหัวเรื่องที่ 1: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อความยั่งยืน)

ผู้ทรงคุณวุฒิผู้พิจารณาบทความ:

1) ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ชนทัต บุญรัตน์กิตติภูมิ

มหาวิทยาลัยยุโรปเบียน อินเตอร์เนชันแนล ประเทศฝรั่งเศส

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศมนันท์ รัตนศิริวิไล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

3) อาจารย์ ดร.นุชนภา เลขาวิจิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนารูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมุ่งเน้นการบูรณาการแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและยั่งยืน การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix ช่วยในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาที่เหมาะสม โดยเฉพาะการส่งเสริมบทบาทของชุมชนและการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน โมเดล KM-SD (King Mongkut Sustainable Development Model) ถูกพัฒนาขึ้นจากการประยุกต์ใช้ BCG Model, HPSKMTBB Inclusive Model และ LAMIC Model ร่วมกับแนวคิด OTOP นวัตกรรมและพลังบรร เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในการสร้างรายได้แก่ชุมชน ส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น กลยุทธ์การพัฒนาเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว การศึกษานี้จึงเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์, ประจวบคีรีขันธ์, การท่องเที่ยวตามรอยพระบาท

ข้อมูลการอ้างอิง: วินัยธร บงศ์บุตร, เสรี วงษ์มณฑา, ชุชนะ เตชะคณา และ ณัฐรินทร์ ปรีวงศ์กุลธร. (2568). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย, 14(1), บทความที่ 33. <https://doi.org/10.14456/tisr.2025.33>

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช (รัชกาลที่ 4) ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีบทบาทสำคัญในการนำประเทศไทยเข้าสู่ยุคใหม่ โดยเฉพาะด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พระองค์ทรงส่งเสริมการเรียนรู้ด้านดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษา ตลอดจนวางรากฐานด้านเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์การเดินทาง ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาในระยะยาว (อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ, ม.ป.ป.; Baker & Phongpaichit, 2022) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นพื้นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจของพระองค์ โดยเฉพาะการสำรวจเส้นทางเดินเรือและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม ทำให้พื้นที่นี้เต็มไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงพระอัจฉริยภาพด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ (สำนักราชเลขาธิการ, 2547; 2551; กรมศิลปากร, 2565) อย่างไรก็ตาม แม้แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมได้ แต่ปัจจุบันยังขาดการประเมินศักยภาพและแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน (กรมศิลปากร, 2544; 2547) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และกระจายรายได้สู่ชุมชน (กรมการท่องเที่ยว, 2561) รวมถึงสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (พ.ศ.2566-2570) ที่เน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามรอยพระบาทรัชกาลที่ 4 จึงเป็นแนวทางที่สามารถช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังขาดการศึกษาเชิงระบบเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ เพื่อให้สามารถนำไปใช้วางแผนพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน และสอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ (UN Tourism, 2023)

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบและนำเสนอแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทรัชกาลที่ 4 ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน พร้อมนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วย SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสม (Yin, 2017) ผลการศึกษาคาดว่าจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยวได้อย่างสมดุล เสริมสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Hall & Page, 2006)

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย (1) ทฤษฎีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว และ (4) กลยุทธ์ทางเศรษฐกิจและการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยแต่ละแนวคิดสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อย่างเป็นระบบ

1) ทฤษฎีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรและการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน (Telfer & Sharpley, 2016; Swarbrooke, 1999) แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัณฑิตชัย ชูตระกูล และ กฤตพร ห้าวเจริญ (2566) ซึ่งเน้นว่าการจัดการทรัพยากรต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ศิริพร พงษ์หา และ วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2567) ยังเสริมว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนควรดำเนินการผ่านความร่วมมือ

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

ร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิดนี้มาใช้ในพื้นที่ประจวบคีรีขันธ์จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยเฉพาะของพื้นที่ เช่น ความสามารถของชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยว ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน และกลไกการบริหารจัดการจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งงานวิจัยนี้จะนำมาประเมินและวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม

2) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นแบบบูรณาการที่คำนึงถึงความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน (Hall, 2008; Boucharkoa, 2020) โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว หนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญคือ BCG Matrix ซึ่งช่วยแยกแหล่งท่องเที่ยวออกเป็นกลุ่มต่างๆ เพื่อการบริหารจัดการที่เหมาะสม โดย “Stars” คือแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง “Cash Cows” คือแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง แนวทางนี้ได้รับการสนับสนุนโดย Kotler & Keller (2012); Petchuensakul et al. (2023) ซึ่งพบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์หลายแห่งในประเทศไทยมีแนวโน้มอยู่ในกลุ่ม Cash Cows ที่สามารถพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน ขณะเดียวกัน โมเดล HPSKMTBB Inclusive Model ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ (ชนชั้นสูง พงศ์ธรรมาธิ และคณะ, 2564; ทัดดาว นาควงศ์ และ อัมพร กรุดวงษ์, 2565) นอกจากนี้ LAMIC Model ยังเน้นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญที่สามารถนำมาปรับใช้กับพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ (Mowforth & Munt, 2016)

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะประสบความสำเร็จได้หากชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การออกแบบการท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าและบริการ ไปจนถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ashley & Roe, 2002) ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนโดยงานวิจัยของ พระอิทธิกรโสภณ ปิยธมโม (กิ่งแก้ว) และคณะ (2564) ที่ระบุว่า การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยใช้พลังของ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นแนวทางที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และเสริมสร้างความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน แนวทาง OTOP (One Tambon One Product) เป็นกลยุทธ์ที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว (Ponark & Ahmad, 2025; ลือศักดิ์ สังขกุล, 2567) โดยการนำเอกลักษณ์ของชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การนำแนวทาง OTOP มาใช้จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาการล้นตลาดและการสูญเสียอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

4) กลยุทธ์ทางเศรษฐกิจและการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว แนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงและนวัตกรรมเป็นอีกปัจจัยที่สามารถช่วยสร้างรากฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (ลือศักดิ์ สังขกุล, 2567) โดยเน้นการพัฒนาที่ไม่พึ่งพาการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่ใช้การพัฒนาแบบบูรณาการเพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของชุมชน นอกจากนี้ การใช้กลยุทธ์ด้านการตลาดที่เน้นประสบการณ์ (Experiential Marketing) ได้รับการพิสูจน์แล้วว่า มีผลต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Schmitt, 1999) โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสร้างเรื่องเล่า (Storytelling) เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ Hall & Page (2006) ที่เน้นว่า การสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าและสื่อสารเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวจะช่วยเพิ่มความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การศึกษานี้จะศึกษา "แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เชื่อมโยงกับแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผ่านองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม การส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น และการบริหารจัดการที่มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึงโดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสำคัญ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากร วัฒนธรรม และเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน จากที่ได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กรอบการวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการพัฒนาแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

ท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการนำโมเดลมาประยุกต์ ประกอบด้วย โมเดล BCG Matrix HPSKMTBB Inclusive Model และ LAMIC Model ตลอดจนการนำแนวคิด OTOP นวัตกรรม และพลังบวร เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว สามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย "แนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์" ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้ในการการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ 20 ท่าน

การเลือกพื้นที่

คณะผู้วิจัยร่วมกับที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิได้กำหนดพื้นที่ศึกษาโดยคำนึงถึง แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นหลัก โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก ประกอบด้วย (1) แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช และมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Hall, 1994; Timothy & Boyd, 2003) (2) พื้นที่ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถนำมาบูรณาการกับแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2013; Ashworth & Tunbridge, 2000) (3) แหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่น ผ่านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม (Weaver, 2006) และ (4) การพิจารณาพื้นที่ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยว (Bramwell & Lane, 1993; Saarinen, 2006)

การศึกษานี้เน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นกรณีศึกษาเฉพาะ โดยคำนึงถึงบทบาทของชุมชน ท้องถิ่น และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (Yin, 2017) ทั้งนี้ ข้อมูลสนับสนุนจากพื้นที่อื่น เช่น กรุงเทพมหานครและเพชรบุรี อาจถูกนำมาใช้ เพื่อเปรียบเทียบหรือสนับสนุนแนวทางการพัฒนา แต่ไม่ใช่ขอบเขตหลักของการศึกษา

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษา การศึกษานี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน คัดเลือกโดยวิธีเจาะจงจาก 3 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ ผู้แทนภาครัฐ จำนวน 13 คน ผู้แทนภาคเอกชน จำนวน 4 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 3 คน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านที่เกี่ยวข้อง ใช้การสนทนากลุ่ม เพื่อการเก็บข้อมูลเชิงลึกที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนได้ให้ความยินยอมในการเข้าร่วมการศึกษาและได้รับการอธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมในการวิจัย รวมถึงสิทธิในการปฏิเสธการเข้าร่วมได้ตลอดเวลา การอภิปรายเกี่ยวกับอคติที่อาจเกิดขึ้นและวิธีการลดผลกระทบของอคติเป็นส่วนสำคัญในการเสริมความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย โดยการศึกษาได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (IRB) เลขที่ HREC-UP-HSS 2.2/277/67

ขั้นตอนการวิจัย

- 1) ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช และการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ รวมถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวและการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตในพื้นที่ศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 2) ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวตามรอยพระราชกรณียกิจ เพื่อทำความเข้าใจถึงศักยภาพ ความเชื่อมโยงกับพระราชกรณียกิจ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท่องเที่ยว
- 3) สังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 เพื่อพัฒนาโมเดลหรือกรอบแนวคิดใหม่ที่สามารถใช้ในการประยุกต์การพัฒนาการท่องเที่ยวตามรอยพระราชกรณียกิจ รวมถึงการใช้ทุนทางสังคมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 4) จัดทำเครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis และ TOWS Matrix ในการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมถึงการประยุกต์โมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว
- 5) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินและคำนวณค่า IOC เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถาม
- 6) ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยว และผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อเตรียมการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 20 ท่านที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตามรอยพระราชกรณียกิจ
- 7) ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ 20 ท่าน เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการประยุกต์โมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 8) จัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตามรอยพระราชกรณียกิจโดยใช้ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลจะใช้วิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก 20 คนที่เลือกโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และตรงตามวัตถุประสงค์ การสนทนาจะใช้เวลาประมาณ

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

3-4 ชั่วโมง และมุ่งเน้นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้ข้อมูลครบถ้วน และเกิดการอิ่มตัว (Data Saturation) ของข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 1) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้ในการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับศักยภาพและความท้าทายของแหล่งท่องเที่ยวตามรอยพระราชกรณียกิจ โดยการสนทนาจะเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งช่วยในการระบุปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 2) การประยุกต์ใช้โมเดลการพัฒนา (Development Model Application) ใช้ในการประเมินและออกแบบแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการนำโมเดลต่างๆ มาใช้ เช่น BCG Matrix, HPSKMTBB Inclusive Model, LAMIC Model, และ OTOP เพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและออกแบบกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนา
- 3) การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix ใช้ในการประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวตามรอยพระราชกรณียกิจ เช่น การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม และใช้ TOWS Matrix เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลและออกแบบกลยุทธ์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 4) เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) ใช้ในการศึกษาข้อมูลที่มีอยู่ เช่น งานวิจัยก่อนหน้า เอกสารทางราชการ รายงานการศึกษา หรือข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวตามรอยพระราชกรณียกิจ เพื่อให้มีความเข้าใจในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวและความเชื่อมโยงกับทฤษฎีต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Coding) นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาจัดหมวดหมู่โดยการโค้ด (Coding) เพื่อแยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ประเด็นด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว หรือปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยจัดหมวดหมู่ที่มีความสัมพันธ์กับโมเดลที่นำมาประยุกต์ใช้ และการวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อระบุปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา
- 2) การสังเคราะห์ข้อมูล (Data Synthesis) ข้อมูลที่จัดหมวดหมู่แล้วจะถูกนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ เช่น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว โดยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก มาประมวลผลรวมกับการทบทวนเอกสาร เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและเสริมความเชื่อถือได้ของข้อมูล
- 3) การตีความข้อมูล (Interpretation) นำข้อมูลที่ได้จากการจัดหมวดหมู่และสังเคราะห์ มาตีความเพื่อสรุปผลการวิจัย โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งจะช่วยในการสรุปผลแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และกำหนดแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
- 4) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและแม่นยำ ข้อมูลที่ได้จะได้รับการตรวจสอบโดยใช้วิธีการ Triangulation, Member Checking, และ Peer Debriefing โดยการตรวจสอบความสอดคล้องของการเข้ารหัสและการวิเคราะห์ร่วมกันกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์

ผลการวิจัย

การสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การวิจัยนี้ได้นำโมเดล KM-SD (Knowledge Management for Sustainable Development) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีพื้นฐานมาจากกรอบ

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

แนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ BCG Model ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เพื่อสร้างความยั่งยืน นอกจากนี้ ยังได้นำ HPSKMTBB Inclusive Model ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนมาใช้ร่วมกับ LAMIC Model ที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม ในการพัฒนาและยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน ได้มีการบูรณาการแนวคิด OTOP นวัตกรรม เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ควบคู่กับการใช้แนวคิด พลัง บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนให้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการจัดการท่องเที่ยว ส่งผลให้การท่องเที่ยวในพื้นที่เกิดการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษานี้ ได้นำโมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไปประยุกต์ใช้ผ่านการดำเนินโครงการนำร่องในพื้นที่จริง ซึ่งเน้นการบูรณาการองค์ประกอบหลักของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวที่ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การพัฒนากิจกรรมเชิงประสบการณ์ที่สอดคล้องกับมรดกทางประวัติศาสตร์ การบริหารจัดการโดยใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์และให้บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว

KM-SD (KING MONGKUT SUSTAINABLE DEVELOPMENT MODEL)

ภาพที่ 2 การประยุกต์โมเดล KM-SD

ผลจากการประยุกต์ใช้โมเดลพบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมมีระดับความพึงพอใจในด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์และประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการใช้สื่อดิจิทัลช่วยให้เข้าใจบริบทของสถานที่และพระราชกรณียกิจของรัชกาลที่ 4 ได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังพบว่าการบริหารจัดการโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมสามารถเพิ่มศักยภาพด้านการสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น ทั้งจากการจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม อาหารพื้นถิ่น และการให้บริการนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในแง่ของผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่าการดำเนินการตามโมเดลช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนในพื้นที่เพิ่มขึ้นจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมอย่างคุ้มค่า ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลลัพธ์นี้สะท้อนถึงความเป็นไปได้ในการขยายผลโมเดลไปยังพื้นที่อื่นที่มีศักยภาพในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยอาศัยแนวทางที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยอาศัยการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกผ่าน SWOT Analysis และการวิเคราะห์กลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงจากมรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับพระราชกรณียกิจของรัชกาลที่ 4 อีกทั้งยังมีจุดเด่นด้านความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึง และความท้าทายด้านความยั่งยืนของทรัพยากร ดังตารางที่ 1

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT ของการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัจจัย	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
ปัจจัยภายใน	- มีมรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่สำคัญ เชื่อมโยงกับพระราชกรณียกิจของรัชกาลที่ 4 - มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงาม - โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานมีความพร้อมบางส่วน - ชุมชนมีศักยภาพในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	- การจัดการแหล่งท่องเที่ยวขาดประสิทธิภาพ - การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง - ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ - การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว
ปัจจัย	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
ปัจจัยภายนอก	- การสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม - ความสนใจที่เพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ - เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์	- การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่อาจกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยว - ปัญหาด้านความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวหากขาดการดูแลที่เหมาะสม - การแข่งขันจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อื่นๆ

ผลจากการวิเคราะห์กลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix นำไปสู่แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในสี่มิติหลัก ได้แก่ การสร้างเอกลักษณ์และเสริมคุณค่าทางประวัติศาสตร์โดยการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการบริหารจัดการโดยใช้แนวทางประชารัฐ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์และสร้างประสบการณ์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งชาติที่เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน ตลอดจนสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ TOWS Matrix สำหรับแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
จุดแข็ง (SO) ใช้จุดแข็งเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาส	- พัฒนากิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ - ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยขยายการประชาสัมพันธ์และสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว	- พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ - สร้างมาตรการรักษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวให้คงความดึงดูดใจ
จุดอ่อน (WO) ลดจุดอ่อนโดยใช้โอกาส	- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอรองรับนักท่องเที่ยว - จัดอบรมบุคลากรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	- ใช้มาตรการรักษาแหล่งท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม - สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

จากการศึกษานี้ ได้นำไปสู่การพัฒนาแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวที่มีการบูรณาการแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ การพัฒนากิจกรรมที่เชื่อมโยงประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเข้ากับมรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่ การบริหารจัดการโดยใช้แนวทางที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยว การนำรูปแบบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้สามารถช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน สร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และสนับสนุนการอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์ให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวนี้มีศักยภาพสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ข้อมูลจากสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ 20 ท่าน การประยุกต์ใช้โมเดล KM-SD สามารถเสริมสร้างการจัดการความรู้และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hall (2019) ที่เน้นการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพผ่าน LAMIC Model รวมถึงแนวคิดของ Porter (1990) ซึ่งกล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตามกรอบ HPSKMTBB Inclusive Model ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวิจัยประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นผ่านการจัดการความรู้เชิงมรดก 2) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับแนวทาง BCG Model เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน 3) การส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการตลาดท่องเที่ยวโดยการบูรณาการแนวคิด OTOP นวัตกรรม 4) การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวด้วยพลัง บวร (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือและความยั่งยืนในระยะยาว แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งชาติและแผนยุทธศาสตร์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559, 2561; กรมการศาสนา, 2565; กรมการท่องเที่ยว, 2561) ซึ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สมดุลและยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน แนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตามแนวคิด KM-SD เพื่อให้เกิดการจัดการความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ 2) การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจท้องถิ่น ผ่านการบูรณาการแนวคิด OTOP นวัตกรรม เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ควบคู่กับ BCG Model ที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยให้ความสำคัญกับการปรับปรุงเส้นทางคมนาคม เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการท่องเที่ยว และมาตรฐานการบริการที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศ และ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการตลาดเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้แนวคิดพลัง บวร (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ) ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านช่องทางดิจิทัลและสื่อสมัยใหม่ แนวทางเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว (กรมการท่องเที่ยว, 2561; Hall, 2019; Porter, 1990)

สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวตามรอยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรมุ่งเน้นการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้แนวคิด KM-SD การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนผ่าน OTOP นวัตกรรม และ BCG Model การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการท่องเที่ยว และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือโดยใช้พลัง บวร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถเป็นประโยชน์ทางวิชาการ และความเป็นต้นฉบับของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดใกล้เคียงต่อไป

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบคมนาคม ที่พัก และร้านอาหาร ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว การปรับปรุงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวหลัก การเพิ่มบริการขนส่งสาธารณะ และการติดตั้งป้ายข้อมูลที่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวจะช่วยให้การเดินทางสะดวกยิ่งขึ้น
- 2) การบูรณาการการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน และชุมชน ส่งเสริมให้ภาคส่วนต่างๆ ร่วมมือกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวผ่าน แนวคิด OTOP นวัตกรรม และพลัง บวร ควรจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันเพื่อกำหนดแผนพัฒนาและกลยุทธ์ทางการตลาดที่ตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ
- 3) การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ใช้ BCG Model, HPSKMTBB Inclusive Model และ LAMIC Model เป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรใช้สื่อดิจิทัล เช่น เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย และแอปพลิเคชัน เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับข้อมูลการท่องเที่ยว พร้อมระบบรีวิวจากนักท่องเที่ยว จะช่วยเสริมสร้างความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว
- 4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวางแผนพัฒนาควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในระยะยาว ควรมีมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อรักษาเอกลักษณ์และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว
- 5) การส่งเสริมองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จะช่วยยกระดับคุณภาพการให้บริการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาความเหมาะสมของโมเดลที่ใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรศึกษาการปรับใช้โมเดล KM-SD ควบคู่กับกรอบแนวคิด เช่น BCG Model, HPSKMTBB Inclusive Model และ LAMIC Model เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และประเมินประสิทธิภาพของแต่ละองค์ประกอบที่มีต่อการพัฒนาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- 2) การติดตามผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว ควรมีการศึกษผลกระทบของการใช้โมเดลต่อการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เพื่อปรับปรุงแนวทางให้มีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง
- 3) การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ครอบคลุม ควรใช้เครื่องมือวิจัยที่สามารถสะท้อนถึงพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้การกำหนดแนวทางพัฒนามีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น
- 4) การศึกษาบทบาทของชุมชนและแนวทางการบูรณาการ OTOP นวัตกรรม และพลัง บวร ควรศึกษาการบูรณาการแนวคิดนี้ในเชิงลึก เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยว และสร้างความยั่งยืน
- 5) การพัฒนานโยบายและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ควรมีการศึกษานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามรอยพระราชกรณียกิจ เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในระดับชาติและท้องถิ่น

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2561). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ.2561-2564 ของกรมการท่องเที่ยว. สืบค้นจาก www.dot.go.th/storage/%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99/5V7jtvCF7hvNiXPu7M0dT7giHiF1ZbRokN8nBVx.pdf.
- กรมการศาสนา. (2565). แนวทางการดำเนินงานโครงการพลังบวร: ชุมชน คุณธรรม ลานธรรม ลานวิถีไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- กรมศิลปากร. (2544). รายงานการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2547). แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2565). เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศิลปากร.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). การพัฒนารูปแบบ: การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2561). การดำเนินงานชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- ชนัญญ์ พงศ์ธราธิก, สุนนตรี นิมเนตพันธ์ และ อนันต์ มาลารัตน์. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 6(3), 77-91.
- หัตถดาว นาควงศ์ และ อัมพร กรุดวงษ์. (2565). การศึกษาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 14(2), 73-86.
- ปัทมาธิ์ ชูตระกูล และ กฤตพร หัวเจริญ. (2566). บทบาทและการเปลี่ยนแปลงของย่านชุมชนเก่า ในเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร. วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวินิจัย, 22(3), 51-67.
- พระอธิการโสภณ ปิยธมโม (กิ่งแก้ว), ละเอียด จงกลณี และ พระฮอนด้า วาฬสุโท (เข้มมา). (2564). พลังหลักของชุมชนคุณธรรม. วารสารปัญญาปณิธาน, 6(1), 69-80.
- ลือศักดิ์ สังขกุล. (2567). การประเมินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในพื้นที่อำเภอบ้านดง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารสหวิทยาการและนวัตกรรมการจัดการ, 2(1), 38-49.
- ศิริพร พงษ์หา และ วรณวีร์ บุญคุ้ม. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดการชุมชนนกอพยพสู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 9(1), 154-166.
- สำนักพระราชวัง. (2547). พระราชกรณียกิจสำคัญของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์หลวง.
- สำนักพระราชวัง. (2551). พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์หลวง.
- อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ. (ม.ป.ป.). ประวัติความเป็นมา. สืบค้นจาก www.waghor.go.th/newweb/history/index.php.
- Ashley, C., & Roe, D. (2002). Making tourism work for the poor: Strategies and challenges in southern Africa. *Development Southern Africa*, 19(1), 61-82.
- Ashworth, G., & Tunbridge, J. (2000). *The Tourist-Historic City*. London: Routledge.
- Baker, C., & Phongpaichit, P. (2022). *A History of Thailand* (4th ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Boucharkoa, K. (2020). The management of quality management of tourism under Thailand 4.0 policy in Bang Saphan district, Prachuap Khiri Khan. *Lawarath Social E-Journal*, 2(1), 29-41.

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

- Bramwell, B., & Lane, B. (1993). Sustainable Tourism: An Evolving Global Approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 1(1), 1-5.
- Hall, C. (1994). *Tourism and Politics: Policy, Power and Place*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Hall, C. (2008). *Tourism Planning: Policies, Processes and Relationships*. London: Pearson Education.
- Hall, C. (2019). Tourism and rewilding: an introduction – definition, issues and review. *Journal of Ecotourism*, 18(4), 297-308.
- Hall, C., & Page, S. (2006). *The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space* (3rd ed). London: Routledge.
- Kotler, P., & Keller, K. (2012). *Marketing Management* (14th ed). London: Pearson Education.
- Mowforth, M., & Munt, I. (2016). *Tourism and Sustainability Development, globalisation and new tourism in the Third World*. London: Routledge.
- Petchuensakul, S., Khunsanong, W., Kanjanapichit, N., & Jeasarum, S. (2023). The Role of the Library in Cultural Tourism Sustainable Development (BCG Tourism): A Case Study of Wat Kaew Noi Community Museum and Utok Urban Heritage Museum in Phanat Nikhom District, Chon buri Province. *PULINET Journal*, 10(1), 45-55.
- Ponark, V., & Ahmad, M. (2025). One Tambon One Product (OTOP) implementation by the Thai Government. *Development in Practice*, 35(1), 60-73.
- Porter, M. (1990). Competitive Advantage of Nations. *Competitive Intelligence Review*, 1(1), 14.
- Saarinén, J. (2006). Traditions of sustainability in tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 33(4), 1121-1140.
- Schmitt, B. (1999). Experiential Marketing. *Journal of Marketing Management*, 15(1-3), 53-67.
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*. Oxford: CABI.
- Telfer, D., & Sharpley, R. (2016). *Tourism and Development in the Developing World* (2nd ed.). London: Routledge.
- Timothy, D., & Boyd, S. (2003). *Heritage Tourism*. New Jersey: Prentice Hall.
- UN Tourism. (2023). *Tourism and cultural heritage: Challenges and opportunities for sustainable development*. Madrid: UN Tourism.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2013). *Operational guidelines for the implementation of the World Heritage Convention*. London: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Weaver, D. (2006). *Sustainable Tourism: Theory and Practice*. London: Butterworth-Heinemann.
- Yin, R. (2017). *Case Study Research and Applications: Design and Methods*. California: SAGE Publications.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568)

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2025 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).